

TUJE NOVOSTI V KNJIŽNICI INŠTITUTA ZA SLOVENSKO LITERATURO IN LITERARNE VEDE ZRC SAZU

Christian Berg – Frank Durieux – Geert Lernout, ur.: *The turn of the century: Modernism and the modernity in literature and the arts = Le tournant du siècle: le modernisme et la modernité dans la littérature et les arts*. Berlin – New York: W. de Gruyter, 1995. (European cultures: studies in literature and the arts; 3). 660 str.

Zbornik prinaša prispevke z mednarodnega posveta maja 1992 v Antwerpnu, ki je imel namen razčistiti nejasno, ohlapno terminologijo in razhajanja v zvezi s pojmom modernizem in modernost, ki sta zaradi rab v različnih jezikih in umetniško-kulturnih tradicijah dobivala različno vsebino. V prvem delu – uvaja ga pregledna in korektna razprava Walterja Gobbersa o razmerjih med modernostjo, modernizmom in avantgardo – so v ospredju teoretična in terminološka vprašanja. Nekateri sodelavci tu v okvir modernizma še vedno umeščajo problematiko dekadence in simbolizma. Drugi del je posvečen interpretacijam modernističnih opusov, razpravljanju o posameznih modernističnih tokovih in gibanjih ter koncepcijah, povezanih z modernizmom (formalizem, avtoteličnost, ironija). Tretji del je zasnovan interdisciplinarno, saj obravnava simptomatiko modernizma v različnih medijih oziroma umetnostih. Med sodelavci zbornika najdemo W. Krysinkega, E. Mozejka, M. Calinescuja, J.-P. Biera, J. Weisgerberja in Y. Chevrela.

Gisela Brinker-Gabler – Sidonie Smith, ur.: *Writing new identities: Gender, nation, and immigration in contemporary Europe*. Minneapolis – London: Univ. of Minnesota Press, 1997. 392 str. 159929 L.

Eseji sedemnajstih avtoric preučujejo vprašanja spola, nacije in imigracije v novi Evropi. Z branjem značilnih literarnih del obravnavajo (post)kolonializem vzhodno- in srednjeevropskega prostora, njegove stare in sodobne marginalne (etnične idr.) skupine, nacionalizem, spolno razlikovanje in življenje. S. Slapšak sodeluje s prispevkom o invenciji ženske na področju (bivše) Jugoslavije; zadevno slovensko problematiko omenja samo v opombi, v kateri polemizira s knjigo Renate Salecl *Spoils of freedom*.

Martin Bunzl: *Real history: Reflections on historical practice*. London – New York: Routledge, 1997. (Philosophical issues in science). 152 str. 159922 L.

Avtor, profesor filozofije na univerzi Rutgers, si prizadeva za sintezo med filozofskimi in zgodovinopisnimi pristopi k filozofiji zgodovine, in to ob temeljnem vprašanju o objektivnosti oziroma resničnosti zgodovinskih dejstev. Kljub poststrukturalistični dekonstrukciji metafizičnega realizma zgodovinopisna praksa ne more brez določenega »objektivizma«. Avtor se opira na novejšo »antiteoretične« tokove analitične filozofije, ki epistemologije neke stroke ne gradijo od zunaj, ampak iz nje same, upoštevajoč njeno umeščenost v konkretno prakso, kontekste. Preseči skuša danes že standardno protistavo dejstev, ki da so objektivna, in interpretacij, ki da so relativistične. Ob upo-

števanju poststrukturalističnih, hermenevtičnih, semiotično-lingvističnih, antropoloških argumentov in sodobnih debat v filozofiji znanosti oblikuje nov, vznemirljiv model filozofije zgodovine, v katerem dobita objektivnost in realizem novo osvetlitev.

Daniel Cottom: *Ravishing tradition: Cultural forces and literary history*. Ithaca – London: Cornell, 1996. 220 str. 159928 L.

Cottom, profesor na anglistiki oklahomske univerze, se v nizu interdisciplinarnih interpretacij literarnih besedil od Shakespeara do Ashberyja posveča skrbni analizi tradicije, njenim razmerjem z identiteto, politiko in kulturo. Problematizira konvencionalne obravnave tradicije, takšne, ki jo postavljajo v nasprotje npr. z razumom, znanostjo ali modernostjo. Po Cottomu je tradicija kompleks kulturnih sil, ki ljudi motivirajo, delijo, prevzemajo ali pretresajo. Literarno zgodovino obravnava v najrazličnejših zgodovinskih, političnih, družbenih in literarnoestetskih kontekstih, kakršni so vojne, posilstva, suženjstvo, seksualnost, šolstvo, cenzura, posnemanje, stereotipnost in travestija. V analize vključi kritike Freuda, Benjamina, Derridaja in Adrienne Rich ter upošteva spoznanja sodobne teoretske in zgodovinske kulturologije.

Tony Davies: *Humanism*. New York – London: Routledge, 1997. (New critical idiom). 152 str. 159924 L.

Davies, predavatelj angleške književnosti na univerzi Birmingham, uvaja bralce v kompleksno problematiko humanizma: oriše njegove opredelitve (pogem so skovali pedagogi in zgodovinarji 19. stol.), zasleduje rojstvo »človeka« v spisih 15. stol. (Pico della Mirandola) in njegovo vlogo v filozofiji 17. in 18. stol. (zlasti svobodomiselnih), označi kritično debato med humanizmom, modernizmom in antihumanizmom (npr. Nietzsche, Foucault) ter stanje posthumanizma, pregleda diskusije o religiji, seksualnosti in politiki, povezane s porazsvetljsko dobo (npr. filozofija narave, znanosti, religija človeka, vprašanja liberalizma, človekovih pravic, marksizma, komunizma in socializma).

Kevin J. H. Dettmar – Stephen Watt, ur.: *Marketing modernisms: Self-promotion, canonization, rereading*. Ann Arbor: The Univ. of Michigan press, 1996. 374 str. 159926 L.

Ker se modernizem kot elitna, avtotelična, samozavedajoča se umetniška praksa dogaja v času, ko svet obvladujeta potrošnja in množična kultura, se odpira vprašanje modernistične umetnosti kot blaga – promocijskih potez založnikov, kritičnega odzivanja revij ter avtopoetik in drugih oblik samoglaševanja modernističnih avtorjev. Prvi del zbornika se ukvarja s t. i. samopromocijo modernizma – z manifesti, proklamacijami, intervjuji ipd., drugi del pa s tem, kako odmevno je bilo delo glavnih modernistov (npr. Eliota, Pounda in G. Stein) in kako se je njihovo kanoniziranje kazalo v antologijah. Zanimiv je prispevek Cary Nelson o usodi spola v moderni ameriški poeziji, saj opozarja na sicer pogosto spregledano, vendar odločilno vlogo žensk pri izdajanju, urejanju in soustvarjanju osrednjih modernističnih časopisov.

M. J. Devaney: *»Since at least Plato« and other postmodernist myths*. Houndmills, Basingstoke – New York: MacMillan – St. Martin's press, 1997. 245 str. 159923 L.

Doktorica angleške literature, roj. 1964, se pridružuje naraščajočemu toku

kritičnega, na revidiranih »tradicionalnih« konceptcijah utemeljenega zavračanja poststrukturalistično-postmodernistične intelektualne mode. Najbolj sporni se ji zdita prepričanja, da je postmodernizem osvoboditev od razsvetljenske/modernistične misli oziroma nevarno spodkopavanje tradicionalnih vrednot. Loteva se najpogostejših trditev postmodernističnih teorij o logiki, zahodni filozofiji, znanosti, razmerju literarnih tehnik do metafizike, epistemologije in političnih ideologij. Po avtoričinem mnenju so te konceptcije bodisi banalne in nekritične bodisi brez ustreznega filozofskega in zgodovinskega zaledja.

Catherine Emmott: *Narrative comprehension: A discourse perspective*. Oxford: Clarendon press, 1997. 320 str. 160048 L.

C. Emmott z univerze v Glasgowu uporablja dognanja kognitivne lingvistike, analize diskurza, besediloslovja in umetne inteligence ter izdela natančen model razumevanja pripovedi (kako bralci gradijo, ohranjajo in uporabljajo miselne predstavitve fikcijskih kontekstov, kako lahko sledijo literarnim osebam in okoliščinam v zapletenih pripovednih svetovih). Knjiga se začne s povzetkom sodobnih problemov teorije procesiranja besedil in z diskusijo o hierarhični strukturi diskurza. Jedro dela raziskuje pomen kontekstualnega nadzorovanja pri pripovednem razumevanju (zlasti pri retrospekcijah), teoriji reference in literarno-jezikovni tipologiji pripovednih besedil. Avtorica posebno pozornost posveča anaforičnosti.

Cristopher Fynsk: *Language and relation: ... that there is language*. Stanford, Ca.: Stanford univ. press, 1996. 317 str. 159925 L.

T. i. lingvistični obrat, ki je pod vplivom Saussura zajel humanistične vede, je po avtorjevem prepričanju zanemaril vprašanje o »faktičnosti« jezika in »ontologiji« (v Heideggerjevem pomenu) oz. o tistem, kar v jeziku presega red signifikacije in v kar se bistveno vpleta subjekt izrekanja. Ravno to pa je temelj zgodovine in materialna podlaga vsakršne relacionalnosti. Fynsk z natančnimi interpretacijami pojmovanj jezika pri Heideggerju, L. Irigaray, Celanu, Benjaminu in Blanchotu išče anarhične temelje relacij med jazom in drugimi ter raziskuje, kakšne so možnosti za trdnejše povezave med moderno filozofijo jezika in sodobnimi družbenopolitičnimi problemi. Loteva se ontoloških, etičnih, eksistencialnih, spoznavnih in zgodovinskih razsežnosti jezika in si prizadeva za nefundamentalistično razumevanje materialnih in zgodovinskih temeljev vsakršnih relacij. Avtor je profesor primerjalne književnosti in filozofije na univerzi Binghamton.

Keith Green – Jill LeBihan: *Critical theory and practice: A coursebook*. London – New York: Routledge, ¹1996, ²1997. 335 str. 160047 L.

Zanimiv, uporaben, sodoben in jasen uvod v kritično in kulturološko usmerjeno literarno teorijo. Vsako poglavje sestavlja oris ključnih problemov in pojmov, ki so osvetljeni z zgledi oziroma navedki iz literarnih in literarnovednih del, pospremljeni z vajami in vprašanji ter s terminološkim slovarčkom in anotirano bibliografijo dopolnilne literature. Knjigo sklepa obširna bibliografija. Snov, ki mdr. zajema teorijo teksta, pragmatiko, stilistiko, jezikovno kognicijo in konstrukcijo spola, probleme signifikacije, intence, kritiko kanona, semiotiko, novi historizem, postkolonialno teorijo, žensko pisavo, je

razčlenjena v tale poglavja: 1. Jezik, lingvistika in literatura, 2. Strukture literature, 3. Literatura in zgodovina, 4. Subjektivnost, psihoanaliza in literarna veda, 5. Branje, pisanje in recepcija, 6. Feminizem, 7. Kulturna identiteta, literatura in literarna veda.

Bob Hale – Crispin Wright, ur.: *A companion to the philosophy of language*, Oxford – Malden, Mass.: Blackwell, 1997. 721 str. 160260 L.

Petindvajset študij spod peres univerzitetnih profesorjev filozofije ponuja pregledno analizo ključnih problemov, osebnosti, pojmov in diskusij v filozofiji jezika, prinaša pa tudi nove rešitve. Knjiga ima tri dele: Pomen in teorije pomena; Jezik, resnica in realnost; Referenca, identiteta in nujnost. Vsebuje obširen terminološki slovar. Med drugim obravnava verifikacijo pomena, intenco, konvencijo, radikalno interpretacijo, metaforo, teorije resnice, nedoločnost prevoda, referenco in relativno identiteto.

William Haver: *The body of this death: Historicity and sociality in the time of AIDS*, Stanford, Ca.: Stanford univ. press, 1996. 221 str. 159913 L.

Haver, profesor zgodovine na univerzi Binghamton, zastavlja vprašanje, kako izkušnja nepredstavljive izgube (atomska bomba, AIDS) prizadene racionalno dojemanje in vzpostavlanje družbenosti ali zgodovinskosti.

Terence Hawkes, ur.: *Alternative Shakespeares. Volume 2*. London – New York: Routledge, 1996. (New accents). 294 str. 159912 L.

T. Hawkesa, sicer tudi glavnega urednika serije New accents, je opogumil velik odmev prvih *Alternativnih Shakespearov* – manifestacije radikalnega pluralizma, novega historizma in kulturnega materializma – pod uredništvom Johna Drakakisa l. 1985. Nova generacija interpretov elizabetinskega klasika išče svojo alternativnost tako, da razklepa mitologijo univerzalizma, ki jo je okrog njega spleta pravcata folklor kanonizacije, se izogiba zgolj literarno-estetski obravnavi in ga tolmači v materialnih, ideoloških, zgodovinskih kontekstih, s poudarki na temah rase, telesa, spola in (homoseksualne) spolnosti, jezika in moči, tekstualnosti in tiska, pogleda publike, psihoanalize. Urednik, S. Mullaney in J. Drakakis se eksplicitneje posvečajo tudi najnovejšim dilemam novega historizma.

Michael S. Macovski: *Dialogue and literature: Apostrophe, auditors, and the collapse of romantic discourse*. New York – Oxford: Oxford univ. press, 1994. 231 str. 156301 L.

Macovski, sicer tudi avtor pri isti založbi natisnjene knjige *Dialogue and critical discourse: Language, culture, critical theory* (1997), se opira na dela Bahtina (med prvimi se obširno sklicuje na njegove pozne spise), Gadamerja, Onga in Foucaulta, razvija njihove koncepcije, jih vpenja v nov okvir teorije literarnega dialoga, tega pa uporabi za razlago romantičnih besedil. Literarni diskurz pojmuje kot vzorec interaktivnih glasov, ki jih vsebuje samo besedilo, segajo pa tudi onkraj njega – k drugim delom, avtorjem, diskurzom (religijskim, političnim, umetniškim itn.) in interpretacijam. Vsak fikcijski govorec je vpleten ne samo v razmerja z drugimi literarnimi liki, ampak tudi s svojo lastno preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo. Tako ima dialoškost tudi časovno razsežnost. Literarnega pomena ne oblikuje posamezen govorec, tudi ne posamezen avtor, ampak nastane s skupnim konstruiranjem in

izmenjavo. Pojavljanje dialoga je posebej izrazito v romantiki, čeprav naj bi bila značilnost romantike individualistični jaz, vase zaprta, avtonomna subjektivnost: Macovski sledi razvoju dialoških razmerij jaza z drugimi glasovi (idioletki, diskurzi, avtorji, bralci) od Wordswortha in Coleridgea do »romantičnih« proznih del M. Shelley, E. Brontë in J. Conrada. Loteva se zlasti razcveta apostrofe in nagovarjanja bralcev, obravnava pa tudi razpršitev lirske ustnosti, kritično razmerje do retorike, težnjo k preroškosti in revizionizmu, izpovednost in ontološka vprašanja (t. i. zunanost). Romantični sogovornik je do pisca v agonalnem razmerju. Apostrofiranje literarno predstavlja, ponostranja bralčevo, interpretovo drugost oziroma »zunanjskost« (Bahtinovo *vnenahodimost*).

Terence J. McDonald, ur.: *The historic turn in the human sciences*. Ann Arbor: The University of Michigan press, 1996. 417 str. 160251 L.

Enajst uglednih strokovnjakov, ki se ukvarjajo z meddisciplinarnimi raziskavami, se loteva vprašanj, ki jih sproža »vrmitev« zgodovine v sodobno humanistiko in družboslovje (novi historizem v literarni vedi in teoriji prava, oživljeno zanimanje za zgodovino v filozofiji, »novi institucionalizem« v politologiji in ekonomiji, etnozgodovina v antropologiji, historična sociologija in metazgodovina v zgodovinopisju). Med drugim obravnavajo koncepcijo sveta kot teksta, vlogo diskurzivnih forumov, kulturnih praks, zgodovine in antropologije v literarni vedi (S. Mullaney). Literatura v takšni optiki ni niti od družbe povsem ločeno estetsko področje niti zgolj produkt kulture (odraz ideologij in idej, proizvedenih drugod), ampak eno izmed območij za proizvodnjo in usklajevanje družbenih pomenov, zgodovinskih subjektov in sistemov moči, ki te subjekte omogočajo in omejujejo obenem.

Patricia Meyer Spacks: *Boredom: The literary history of a state of mind*. Chicago – London: The Univ. of Chicago press, ¹1995, ²1996. 290 str. 160050 L.

Avtorica, profesorica anglistike na Virginijski univerzi, izhaja iz spoznanja, da dolgčas kot bolezen navdihla naši kulturi grozi, po drugi strani pa literarno imaginacijo motivira (spodbuja iskanje novih interesov, pesniških oblik, idej). Knjiga je literarna zgodovina dolgčasa v angleško pisani literaturi zadnjih 250 let (od S. Johnsona do D. Barthelma), a metodološko priključuje »kulturne študije« (obrnava namreč tudi mnogovrstno neliterarno gradivo, npr. pisma, dnevnike, bontone, sociološke eseje, stripe). Pojem dolgčas se je uveljavil šele v 18. stol., in to v zvezi z individualizmom, prostim časom, hedonizmom; vse do danes, ko se zdi najbolj razmahnen, kot občutje prikriva neko drugo stanje. Zaznavanje dolgčasa je različno glede na zgodovinski in socialni kontekst, zaznamuje ga tudi spolna identiteta. Kulturna in literarna reprezentacija dolgčasa je bila razpeta med kritiko in estetizacijo; dolgčas kot psihokulturno stanje je vplival tudi na postopke, teme in oblike literarnega ustvarjanja, ki so ga hoteli preseči.

Satya P. Mohanty: *Literary theory and the claims of history: Postmodernism, objectivity, multicultural politics*. Ithaca – London: Cornell univ. press, 1997. 260 str. 159915 L.

Indijski profesor anglistike na univerzi Cornell zagovarja »postpozitivistični realizem« (kakaršen se je razvil v 70. in 80. letih) in njegovo pojmovanje

objektivnosti; pri tem natančno analizira probleme reference, interpretacije in vrednosti. Zavrača postmodernistični spoznavno-vrednostni relativizem in partikularizem z njegovimi teoremi o resnici kot diskurzivnem, parcialnem, zainteresiranem konstrukt, vred; naklonjen je pojmovanju subjekta kot racionalnega dejavnika. Tudi družbeno identiteto in multikulturno politiko umešča v očrt realistične teorije in pokaže, čemu je treba na radikalni moralni univerzalizem in kulturno raznoličnost obravnavati komplementarno in ne kot dve tekmujoči stališči. To nasprotje, ki se vleče iz predromantične polemike z razsvetljenstvom, je po njegovem treba preseči. Gre mu torej za levo kritiko nekaterih »toposov« postmodernistične levičarske teorije. Ključne postmodernistične trditve po njegovem izvirajo iz upravičenih političnih želj in ciljev, vendar so slabo dokazane. Postpozitivistični realizem pa daje ustrezen okvir za analizo zgodovinskih, političnih in ideološko-oblastnih razsežnosti vednosti, znotraj nje lahko kombiniramo radikalno univerzalistično etiko s pristnim multikulturalizmom (pojmuje ga kot obliko epistemskega sodelovanja med kulturami).

Christopher Norris: *New idols of the cave: On the limits of anti-realism*. Manchester – New York: Manchester univ. press, 1997. 253 str. 159920 L.

Avtor, profesor filozofije na waleski univerzi v Cardiffu, polemčno pregleda sodobne antirealistične oziroma konvencionalistične teorije o znanstveni resnici, ki so jih utemeljili Quine, Goodman, Kuhn, Wittgenstein, Foucault, Rorty, Putnam, Heidegger, Feyerabend in Lyotard, pogosti pa so v filozofiji znanosti, epistemologiji, hermenevtiki, sociologiji vednosti in interpretacijah kvantne mehanike – postali so že nova ortodoksija oziroma moda, polna slabo razumljenih intelektualnih toposov (npr. teorije kaosa in fraktalov). Nasprotuje zlasti ideji, da so znanstvene trditve o resnici relativne in zgolj konstrukcije ideološko pogojenih diskurzov ter kritizira dediščino Nietzschejevih in Heideggerjevih koncepcij, da je vednost vedno proizvod prevladujočih družbenih interesov oziroma simptom tehnokratske volje do moči. Po njegovem Derridajeva dekonstrukcija ni zgolj ena izmed različic postmodernega tekstualističnega obrata, ki bi nasprotoval resnici in razumu, ampak se včlenja v razvoj kritične filozofije znanosti (Bachelard, Canguilhem); že ta je hotela razjasniti formulacije znanstvenih teorij z natančno analizo vlog jezikovnih tropov in figur. Knjiga izzivalno zagovarja pozicije kavzalnega realizma v naravoslovju in humanistiki, sklicuje se na argumentacijo filozofske semantike (mdr. Kripkejevo in Donnellanovo kavzalno teorijo reference), epistemologije in filozofije/zgodovine znanosti (mdr. Einsteinovo debato z Bohrom, nedavna odkritja kvantnega fizika J. S. Bella). Vsak rezultat znanstvene raziskave se mora vedno nanašati na območje resničnega sveta, tako presojamo tudi njegovo veljavnost. Treba je ločiti zakonitosti, ki veljajo na ravni kvantnih delcev, od tistih, ki vladajo v območju makrofizike, se izogibati mešanju (družbenega) konteksta znanstvenih odkritij s strogimi procedurami dokazovanja; nič manj ni veljavna Bhaskarjeva razlika med »neprehodnimi« (tj. od opazovalca neodvisnimi) predmeti resničnega sveta in »prehodnim« območjem interesov in vrednot, ki konstituirajo vednost. Če teh razlik ne upoštevamo, zabredemo v relativizem, ki onemogoča racionalno, kritično razpravljanje.

Michael O'Neill: *Romanticism and the self-conscious poem*. Oxford: Clarendon press, 1997. 308 str. 160053 L.

Knjiga anglista z univerze v Durhamu M. O'Neilla obravnava »samozavedajočo se pesem« v obdobju romantike, tj. pesem, ki se ukvarja s poezijo ali pa kaže zavest o sebi kot pesmi. V tej luči obravnava dela Blaka, Wordswortha, Coleridgea, Byrona, Shelleya in Keatsa. Ta vrsta pesmi je izraz posebnega položaja poezije v 19. stol.; v njih se pesniki sprašujejo – večkrat tudi s strahom – o pomenu pesništva. Samozavedajoča se poezija zaznamuje tudi izročilo, ki se napaja pri romantikih (Yeats, Stevens, Auden).

Mark Poster: *Cultural history and postmodernity: Disciplinary readings and challenges*. New York: Columbia univ. press, 1997. 173 str. 159921 L.

Poster, profesor zgodovine na kalifornijski univerzi v Irvinu, avtor več del o novih medijih, družbenih kontekstih poststrukturalizma, kritični teoriji, zgodovinopisju, marksizmu in foucaultevstvu, je v tej knjigi zbral razprave o problemih pisanja zgodovine v postmoderini dobi, značilni po skepsi do reprezentacije, pisanja samega in zgodovinske resnice. Ob natančni kritični obravnavi pomembnih zgodovinarjev oziroma teoretikov zgodovinopisja, kakršni so L. Stone, F. Furet, M. de Certeau in Foucault, nakazuje premike iz socialne zgodovine k novim praksam kulturne zgodovine, ki se napajajo iz poststrukturalističnih interpretativnih strategij in zastavljajo probleme, izvirajoče iz diskurzov feminizma in postkolonializma. Skuša očrtati postmoderno zgodovinopisje, ki bi bilo zmožno usklajevati ambigvitete diskurza in moč »realnega«. Loteva se vprašanj ireduktibilne razlike med preteklostjo in sedanjostjo, razmerij pisave in reprezentacije do oblasti in nadvlade, razkrajanja mej med visoko in nizko kulturo, proizvodnjo in potrošnjo ter realnostjo in fikcijo. Podaja nov pogled na vlogo človeka kot dejavnika in na konstruiranje političnih subjektov. Razmah elektronske komunikacije je Posterju izziv za ponoven razmislek o nalogah zgodovinarja: na nov način je treba postaviti razmerje med človekom in strojem, duhom in telesom, piščim subjektom in tekstom. Prepričljivo zagovarja pomen digitalnih oblik informacije za zbiranje in sporočanje vednosti.

Herman Rapaport: *Is there truth in art?* Ithaca – London: Cornell univ. press, 1997. 221 str. 159919 L.

Rapaportova knjiga se loteva temeljnih vprašanj estetike, literarne teorije in kulturologije, vprašanj, ki jih zastavlja zlasti modernistična umetnost. Pojem resnice je zaradi njegove dekonstrukcije oziroma razvrednotenja v sodobni umetniški praksi in refleksiji treba na novo premisliti, in to v okviru postmetafizičnih teorij. Na njihovi podlagi si avtor prizadeva za »thick description« resnice. Umetniška resnica ni niti neka entiteta, vsebina, vnešena v umetnino, niti transcendenten temelj zunaj nje. Resnica v zvezi z umetnostjo pomeni nekaj povsem drugega kot v običajnih opredelitvah tega pojma; je vedno nekaj specifičnega, odvisna od tega, kje se nahaja. Misliti jo je treba kot preplet med heideggerjevsko *veritas* in *aletheio*. V nizu esejev, posvečenim tem vprašanjem, avtor obravnava – upoštevajoč metode filozofske estetike, kulturne zgodovine in literarne vede – atonalno glasbo, okoljsko umetnost, sodobno francosko prozo in eksperimentalni film, psevdodokumentarno fotografijo, Celanovo in Charovo poezijo idr. Prvo poglavje, po

njem je naslovljena tudi knjiga, je obsežen in poglobljen prikaz zgodovine pojmovanj umetniške resnice od Aristotela, Platona in Plotina, prek Duns Scotusa do Nietzscheja, Heideggerja, Derridaja in Lévinasa.

Meili Steele: *Theorizing textual subjects: Agency and oppression*. Cambridge univ. press, 1997. 225 str. (Literature, Culture, Theory; 21). 155346/21 L.

Steele, profesor anglistike in primerjalne književnosti na južnokarolinski univerzi, se s svojo knjigo vpleta v novejšo raziskavo etike in politike literarne teorije oziroma v polemike o literarnih vrednotah, multikulturalnosti in kanonu (na posvetu o liberalnem književnem izobraževanju so se na začetku 90. let soočili konzervativci in ohlapno zavezništvo »kulturne levice«). Po njegovem so ta vprašanja povezana z razumevanjem razmerij med jezikom, subjektivnostjo in etiko. Neproduktivni se mu zdita stališči, da je vsakršna teorija dobrega nujno etnocentrična in da je subjekt razsrediščeno polje, kjer sovpadajo družbene in jezikovne silnice – na takšno podlago ni mogoče postaviti etičnega subjekta, ampak samo konstruiran političen subjekt. Levičarsko-dekonstrukcijska kritika konzervativnega esencializma in univerzalizma, njeno poudarjanje razlike, različnosti, subverzije ni več ustrezna alternativa, določiti je treba tudi pozitivno »vsebino« demokratične, nekonzervativne etike. Za to pa je treba na novo teoretično zasnovati razmerja med subjektom, vrednotami, jezikom in diskurzi. Pri tem se avtor opira na najnovejšo koncepcije etičnega in političnega (npr. Seyla Benhabib, Alasdair MacIntyre, Martha Nussbaum), vendar tako, da upošteva tudi poststrukturalistične lingvistične ontologije oziroma koncepcije o tekstualni konstituiranosti (etičnega) subjekta. Etiko in aksiologijo sploh je treba integrirati v teorijo jezika; subjekt se Steelu izkaže obenem kot konstrukt opresivnega diskurza (kot nekaj, kar je determinirano) in kot konstruirajoči dejavnik (kot nekdo, ki je aktiven) v dialoških razmerjih med osebami. Obravnavo etičnih vprašanj pri Kantu, Heglu, Heideggerju, Gadamerju, Derridaju, Foucaultu, Lyotardu, Habermasu, Saidu, J. Butler, Jamesonu, Rortyju in MacIntyru dopolnjuje z analizo pripovednih besedil, v katerih se etika razvija imaginativno.

Robyn R. Warhol – Diane Price Herndl, ur.: *Feminisms: An anthology of literary theory and criticism*, revised edition. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan press, 1997. 1207 str. 159917 L.

Gre za ažurirano različico prve izdaje zbornika (1991), ki je pomenil najobsežnejšo antologijo ameriške in britanske feministične literarne vede. Vključenih je več kot dva ducata novih esejev, precej pa je spremenjena tudi ureditev v razdelke. Ti so tokrat: institucije, kanon, feministična praksa, konflikti, telo, pogled, želja, branje, diskurz, etničnost, zgodovina, razred, moški, avtobiografija. Sodelujejo mdr. S. Felman, S. M. Gilbert in S. Gubar, A. Kolodny, E. Showalter, H. Cixous, L. Irigaray, C. Belsey, B. Johnson, S. S. Friedman, B. Smith, J. Kristeva, G. C. Spivak, C. Kaplan, J. Tompkins.

Marko Juvan